

تعامل مهدویت و فرهنگ دفاع مقدس از منظر قرآن و نقش آن در پیشبرد اهداف گام دوم

علی عباس نیا^۱

چکیده:

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی نقشه راهی است که در پرتو رهنمودها و مبانی دینی، توسط مقام معظم رهبری حفظه الله در چهل سال دوم انقلاب اسلامی ارائه گردیده است و با ترسیم راهی روشن در پرتو مبانی دینی ارائه گردیده است. هدف این پژوهش، بررسی کارکردگرایانه ارزشی اندیشه مهدویت در فرهنگ دفاع مقدس و اشاعه آنها در جهت پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب اسلامی است. روش این تحقیق بصورت توصیفی تحلیلی به شیوه ی کتابخانه ای می باشد. از مهم ترین کارکردهای ارزشی اندیشه مهدویت در ساحت ارتقاء و پیشرفت فرهنگ دفاع مقدس و پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی عبارتند از: الف) خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی های منتظران؛ معرفت و شناخت خدا و ایثار و فداکاری ب) خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی های یاران امام مهدی علیه السلام؛ صبر و پایداری، بصیرت و آگاهی و عبادت و معنویت ج) خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به نظارت دائمی امام علیه السلام بر اعمال؛

کلیدواژه: بیانیه گام دوم، گام دوم انقلاب، اندیشه مهدویت، دفاع مقدس

۱. mshiite@gmail.com دانشجوی سطح ۴ رشته قرآن و مستشرقان موسسه علی بن ابی طالب علیه السلام

مقدمه

اندیشه مهدویت یکی از آموزه‌های مهم دین اسلام است که در فرهنگ اسلامی اهمیت ویژه‌ای دارد؛ هم‌چنین دارای ظرفیت‌ها و کارکردهای بسیار زیادی است که در حیطه‌های گوناگون اعتقادی، اخلاقی، تربیتی، سیاسی و اجتماعی مؤثر است و می‌تواند بینش‌ها و نگرش‌های صحیحی ایجاد کند و مایه سعادتمندی، کمال و گشایش برای مردم گردد. مهدویت و باور به آن ساحت‌های گوناگونی از زندگی انسان از جمله فرهنگ را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و موجب تقویت و تعالی آن می‌شود. همان‌طور که در دفاع مقدس مشاهده شد. اما باور به مهدویت، فرهنگ دفاع مقدس را دگرگون کرده و موجب رشد و تعالی رزمندگان حاضر در صحنه دفاع، جامعه آن روز و حتی مؤثر در کسانی شد که فقط فرهنگ آن دفاع عظیم را مورد بررسی قرار می‌دهند و آن روزها را درک ننموده‌اند و لذا با ورود به دهه دوم انقلاب اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی، کارکردهای ارزشی ای که باور به مهدویت در فرهنگ دفاع مقدس داشته است و موجب دگرگونی آن شده، می‌توان با تقویت آنها و تبیین آنها برای نسل امروز از دو حیطه مهدویت و دفاع مقدس همان‌طور که مقام معظم رهبری حفظه الله تأکیدات فراوانی بر این دو مقوله دارند، گامی مهم و اساسی در جهت اهداف و رهنمودهای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی برداشت. روش گردآوری داده‌های این تحقیق بصورت توصیفی و تحلیلی و با تکنیک کتابخانه‌ای صورت گرفته است. از اینرو در نوشتار پیش رو، تأثیر اندیشه مهدویت در ساحت ارزشی فرهنگ دفاع مقدس بررسی می‌شود و به مهم‌ترین عناصری از ارزش‌های برگرفته از اندیشه مهدویت اشاره خواهد شد که در حوزه ارزشی فرهنگ دفاع مقدس منشأ اثر بوده‌اند و نقش آنها در پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب تبیین می‌گردد، از جمله: خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی‌های منتظران، التزام به ویژگی‌های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه و نظارت همیشگی حضرت بر اعمال، می‌باشد.

پیشینه:

آثار پژوهشی کمی در این زمینه و با این رویکرد، ارائه شده‌اند از جمله: مقاله «کارکرد

اجتماعی اعتقاد به مهدویت» تألیف «محمود ملکی‌راد» و «مجتبی گودرزی»، در این تحقیق، با هدف نشان‌دادن کارکرد باور به مهدویت در ساحت نظام اجتماعی جامعه منتظر و عصر غیبت و تبیین ظرفیت و پتانسیل اندیشه مهدویت در تقویت و تحکیم نظام اجتماعی، بحث و گفتگو شده است. از مهم‌ترین یافته‌های این تحقیق، نشان‌دادن ظرفیت اندیشه مهدویت در ساحت‌های نظم، انسجام و همبستگی، امنیت و تحکیم روابط اجتماعی است. اما مقاله مذکور اگر چه مبحث کارکرد اجتماعی اعتقاد به مهدویت را از زوایایی مختلف بررسی نموده و فقط کارکرد اجتماعی اعتقاد به مهدویت را مطرح کرده است؛ ولی نقش و کارکرد ارزشی آن در دفاع مقدس و پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را بررسی ننموده است و فقط به نقش کارکرد اجتماعی آن می‌پردازد. مقاله دیگر مقاله «توسل و توجه به امام زمان عجل الله تعالی فرجه در سیره شهدا» تألیف «ندا احمدی» و «فائزه سیبویه»؛ پژوهش مذکور به طور کلی به بحث پیرامون توسل و توجه به ائمه معصومین علیهم السلام و بالاخره امام زمان عجل الله تعالی فرجه پرداخته و آن را در سیره شهدای هشت سال دفاع مقدس به نمایش گذاشته و آنچه بر اساس آیات و روایات به مهدی‌یاوران نسبت داده‌اند، در زندگی این مردان خدا جستجو کرده است. مقاله مذکور گرچه بحثی ممزوج از مهدویت و دفاع مقدس مطرح کرده است؛ اما فقط به جنبه توسل در دفاع مقدس پرداخته؛ لذا بحث کاملی ارائه نداده است؛ اما تحقیق حاضر، مباحثی هدفمند و مفصل‌تر و با موضوعی عام‌تر و کاربردی‌تر را مطرح و بررسی می‌نماید. مقاله دیگر مقاله «نقش و جایگاه جهاد و شهادت در زمینه‌سازی جهانی برای ظهور» تألیف «زهرا شریعتی»؛ در مقاله مذکور ابتدا پیرامون انتظار واقعی و پویا و علل تأخیر در فرج صحبت شده است، سپس به اهمیت و جایگاه حرکت، جهاد و شهادت در اسلام و نقش آن در زمینه‌سازی ظهور جهانی حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه پرداخته شده است. مؤلف در خلال مقاله از آیات و احادیث بهره جسته و اشاراتی به گروه زمینه‌سازان ظهور حضرت در نقاط مختلف جهان و گروه انصار که از یاوران آن حضرت هنگام قیام جهانی ایشان هستند، داشته است. مقاله مذکور گرچه پیرامون جهاد و شهادت و نقش آن در زمینه‌سازی ظهور

پرداخته است؛ اما از یک سو به کارکرد ارزشی اعتقاد به مهدویت در دفاع مقدس پرداخته و از طرفی از دیدگاه مقابل به موضوع پرداخته شده است؛ یعنی نقش جهاد و شهادت را در زمینه سازی ظهور مطرح و بررسی نموده که متأسفانه با موضوع مقاله حاضر و مباحث آن تفاوت‌های بسیاری دارد. لذا مقاله‌های مذکور و دیگر پژوهش‌های در این زمینه، اگر چه مباحثی جسته و گریخته پیرامون مهدویت و دفاع مقدس را بررسی نموده‌اند؛ اما از نظر کارکردهای ارزشی عقیده به مهدویت در دفاع مقدس و نقش آن در پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی کمتر پرداخته‌اند.

مفهوم شناسی:

اینکه ارزش (Value) در لغت به معنای برزندگی، شایستگی، قدر و اهمیت آمده است؛ (علی اکبر دهخدا، ۱۳۷۳: ۱۸۱۱/۵) ولی در اصطلاح، ارزش به معنای چیزی است که مورد علاقه و مطلوب فرد یا جامعه و از شایستگی تحسین برخوردار باشد. (آلن بیرو، ۱۳۷۵: ۴۴۴/۱) هم چنین به عقیده یا باور نسبتاً پایداری گفته می‌شود که فرد با تکیه بر آن، یک شیوه رفتاری خاص یا یک حالت غایی را که شخصی یا اجتماعی است، به یک شیوه رفتاری خاص یا یک حالت غایی دیگر ترجیح می‌دهد. (فرامرزی رفیع پور، ۱۱۱/۱)

از نگاه آلن بیرو، «اندیشیدن در باب ارزش، به معنای اندیشه در باب آن چیزی است که مطلوب شناخته می‌شود؛ خواه در سطح سرنوشت جامعه، خواه در سطح سرنوشت فردی». (آلن بیرو، ۱۳۷۵: ۴۴۵/۱) از نگاه اولسون «ارزش‌ها مجموعه‌ای است از پنداشت‌های اساسی نسبت به آنچه پسندیده است که تجلی عمیق‌ترین احساسات مشترک نسبت به جهان در جامعه هستند.» (مسعود چلبی، ۱۳۸۲: ۶۰/۱)

مفهوم ارزش در جامعه‌شناسی مورد توجه جدی بوده و یکی از مفاهیم اصلی و اساسی جامعه‌شناسی به شمار می‌رود. «ارزش‌های اجتماعی در حقیقت مفاهیمی هستند که برای افراد یک جامعه معین با ارزش و مقبول می‌باشند.» (سیاوش گلابی، ۱۳۷۲: ۹۵/۱)

از نگاه «گی روشه» «ارزش شیوه‌ای از بودن یا عملی است که یک شخص یا یک جمع آن

را به عنوان آرمان می شناسد.» (گی روشه، ۱۳۸۹: ۷۶/۱)

آلن بیرو، ارزش‌های اجتماعی را «مدل‌های کلی رفتار، احکام جمعی و هنجارهای کارکردی که مورد پذیرش عمومی و خواست جامعه قرار گرفته‌اند، می‌داند. ارزش‌های اجتماعی شامل تمامی انواع ارزش می‌شوند که مردم با آن زندگی اجتماعی خود را می‌گذرانند و اعضای یک جامعه در برابر آن به نوعی وفاق می‌رسند. در معنایی محدودتر، گاه از ارزش‌های اجتماعی تحت عنوان ارزش‌های اخلاقی، فرهنگی یا دینی سخن می‌رود که یکپارچگی اجتماعی را قوام می‌بخشند و به گسترش پیوندهای مبتنی بر همبستگی می‌انجامند؛ بدین سان عدالت، انسان‌دوستی، دیگرخواهی، مهربانی و... جزو ارزش‌های اجتماعی شمرده می‌شوند.» (آلن بیرو، ۱۳۷۵: ۳۸۶/۱)

بنابراین می‌توان گفت: «ارزش‌های اجتماعی مقاصد و هدف‌های مطلوبی هستند که افراد جامعه برای دستیابی به آن‌ها فعالیت می‌کنند تا بدین وسیله نیازها و خواسته‌های خود را برآورده کنند؛ هم‌چنین یکی از ابزارها و وسایلی هستند که جامعه از آن برای نظم اجتماعی سود می‌برد؛ زیرا وجود ارزش‌های اجتماعی در جامعه و کوشش افراد برای دستیابی به آن‌ها باعث فعالیت افراد و موجب شکل‌گیری ایده‌آل‌ها و آرمان‌ها می‌شود. این جریان برای هر جامعه‌ای حیاتی و ضروری است. آرمان‌ها و اهداف اجتماعی با توجه به ارزش‌های اجتماعی پدید می‌آیند و شکل می‌گیرند.» (محمد کاوه، ۱۳۹۱: ۱۵/۱)

اما با توجه به اینکه ارزش‌ها یکی از ارکان مهم فرهنگ محسوب می‌شوند و می‌توان آن‌ها را از اجزای اصلی ساختمان فرهنگ دانست که باید‌ها و نبایدهای حاصل از باور و اندیشه‌ای را بیان می‌کنند. ارزش‌ها از بخش‌های مهم و اصلی فرهنگ به حساب می‌آیند و از عوامل تفاوت‌های فرهنگی جوامع گوناگون، تفاوت در نظام‌های ارزشی آن‌هاست. ارزش‌ها برآمده از باورها و جهان‌بینی‌ها هستند و با استناد به نوع بینش انسان به هستی، ملاک‌هایی به ما می‌دهند که بر اساس آن می‌توانیم قضاوت کنیم و میان خوبی و بدی، زشتی و زیبایی و درستی و نادرستی امور، ارزشیابی و ارزش‌گذاری نماییم. ارزش‌ها حاصل و منتج از باورها و

بینش‌ها هستند و در آن‌ها ریشه دارند و در ترسیم مبانی و اصول فرهنگ و در تحکیم و ثبات آن نقش بسزایی دارند و در پی تحکیم و ثبات فرهنگ، جامعه حیاتی بادوام‌تر و پویاتر خواهد داشت. ممکن است عوامل گوناگونی در محقق شدن ارزش‌ها نقش داشته باشند؛ ولی نقش «عقل و وحی یا دین و فطرت» در آن بیشتر و مهم‌تر از عوامل دیگر است.

«وحی و عقل یا دین و فطرت، دو منبع مهم باورها و ارزش‌ها و در مجموع دو خاستگاه بنیادین معارف بشری و به عبارتی دو مرجع اساسی برای مسائل جهان‌بینی و حسن و قبح‌ها و باید و نبایدهای ایدئولوژیک به شمار می‌روند؛ بدین ترتیب ارزش‌ها به موازات باورها و در پیوند عمیق با آن‌ها بخش عمده‌ای از معارف بشری را تشکیل می‌دهند. باورها و ارزش‌ها از دو ناحیه با یکدیگر پیوند می‌خورند: یکی از جهت سرچشمه بودن باورها برای ارزش‌ها و متقابلاً مبتنی بودن ارزش‌ها بر باورها و دیگری از ناحیه اتکای هر دو مقوله با هم بر خاستگاه‌های مشترکی چون دین و فطرت.» (احمد رهنمایی، ۱۳۸۵: ۹۷/۱)

«عقل و وحی. به مدد همدیگر. ارزش‌ها را تبیین و ترسیم می‌نمایند و انسان را نسبت به التزام به ارزش‌ها ترغیب و تشویق و نسبت به اجتناب از ضد ارزش‌ها تحذیر می‌کنند.» (احمد رهنمایی، ۱۳۸۵: ۴۲/۱)

«چنانچه تار و پود فرهنگ، برگرفته از مبانی و اصول دینی باشد، فرهنگ، وجهه دینی به خود می‌گیرد... قوی‌ترین عاملی که می‌تواند ثبات فرهنگی را تضمین کند و به استقرار و استحکام فرهنگ بینجامد، دین باوری بر اساس توحید الهی است؛ بنابراین هر اندازه دین، باورها، ارزش‌ها و انگیزه‌های دینی فرهنگ، راسخ‌تر و مستحکم‌تر باشد، فرهنگ برخاسته از دین، بادوام‌تر، پابرجاتر و رشدیافته‌تر خواهد ماند...؛ چنانچه خواسته باشیم از منظر دینی، ارتباط تنگاتنگ میان دین، فرهنگ و ارزش‌ها را ترسیم کنیم، باید گفت فرهنگ به درختی ریشه‌دار، پابرجا و پربار می‌ماند که دین اساس و روح جاری و ساری در آن است و ارزش‌ها، تولیدات و ثمرات حاصل از آن می‌باشند؛ بدین ترتیب فرهنگ و ارزش‌ها در یک نظام و یا جامعه دینی و مذهبی برخاسته از دین است و دیانت و مذهب، خاستگاه اصلی فرهنگ و

ارزش‌های آن جامعه و یا نظام می‌باشد.» (احمد رهنمایی، ۱۳۸۵: ۴۴/۱ و ۴۵) «جامعه‌شناسان نیز بر این مطلب تأکید کرده‌اند؛ آلن بیرو ارزش‌های دینی را با والاترین اهداف هستی مرتبط می‌داند که در روابط میان انسان و خداوند شکل می‌گیرند.» (آلن بیرو، ۱۳۷۵: ۴۴۵/۱)

بنابراین برخی از اندیشه‌های مهدوی در حوزه اعتقادی هستند و بعضی در حوزه سیاست، اخلاق، اقتصادی، عاطفی و...؛ اما ارزش‌هایی که برگرفته از اندیشه مهدویت‌اند و در ساحت فرهنگ دفاع مقدس بررسی خواهند شد، عبارت‌است از:

۱. خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی‌های منتظران؛
 ۲. خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی‌های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه؛
 ۳. خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به نظارت همیشگی حضرت بر اعمال؛
- التزام مردم به این ارزش‌ها نیز می‌تواند در ترقی اخلاق مؤثر باشد و از این راه موجب تعالی و تقویت فرهنگ گردد و لذا به جهت نهاده شدن این ارزش‌ها در دفاع مقدس موجب شد که رزمندگان در زمینه اخلاق پیشرفتی چشمگیر داشته باشند و ادامه این مسیر هم موجب تعالی و تقویت فرهنگ دفاع مقدس گردد و نهادینه شدن و گسترش این نوع ارزش‌ها می‌تواند در جهت پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب موثر واقع گردد.

گفتار اول: خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی‌های منتظران

«انتظار موجب می‌گردد تا منتظران واقعی، از امام زمان عجل الله تعالی فرجه تأثیر بپذیرند و تلاش کنند که همواره مسیر زندگی خود را به گونه‌ای سامان دهند که بر طبق خواسته‌ها و رضایت آن حضرت حرکت نمایند که این مطلب اثر مثبت و سازنده‌ای بر آنان خواهد گذاشت و عامل مؤثری برای کسب فضایل اخلاقی آنان خواهد بود. با توجه به این مطلب، در روایات، انتظار فرج بالاترین اعمال امت دانسته شده‌است.» (ملکی راد، ۱۳۹۰: ۱۷۴/۱) منتظران واقعی که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه را زنده‌کننده ارزش‌های اسلامی در جهان می‌دانند، سعی خواهند نمود که خود را با معیارهای مورد تأیید امام زمان عجل الله تعالی فرجه منطبق نمایند و در صدد باشند تا با پیاده کردن

دستورات و آموزه‌های دینی، سهمی در این زمینه داشته باشند؛ بنابراین اعتقاد به امامت و باور به ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه می‌تواند برای جامعه در جهت تربیت اخلاقی و خودسازی انگیزه لازم را ایجاد نماید و هنجارهایی را به وجود آورد. «انتظار یک مصلح جهانی به معنای آماده‌باش کامل فکری و اخلاقی مادی و معنوی برای اصلاح همه جهان است. چنین آماده‌باشی، بسیار سازنده است. برای تحقق بخشیدن به چنین انقلابی، مردانی بسیار بزرگ و مصمم و بسیار نیرومند و شکست‌ناپذیر، فوق‌العاده پاک و بلند نظر، کاملاً آماده و دارای بینش عمیق لازم است و خودسازی برای چنین هدفی مستلزم به کار بستن عمیق‌ترین برنامه‌های اخلاقی و فکری و اجتماعی است، این است معنای انتظار واقعی.» (مکارم شیرازی، ۱۳۵۳/۱۰۲-۱۰۳)

از روایات بسیاری می‌توان ویژگی‌های منتظران را استنباط نمود که می‌تواند در تثبیت ارزش‌های اخلاقی و نظم اجتماعی و به تبع آن در تحکیم نظام اجتماعی عصر غیبت مؤثر باشد. ویژگی‌هایی هم‌چون: ۱. معرفت و شناخت خداوند ۲. انتظار و روحیه ایثار و فداکاری.

۱. معرفت و شناخت خداوند

با توجه به منابع دینی ما، خدا باوری و توحید در عقیده به عنوان اولین و اصلی‌ترین ویژگی اخلاقی و فردی جامعه‌ای که زمینه‌ساز ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه هستند، معرفی شده است و این امر هم به این دلیل است که یکی از دلایل تفرقه‌ها و ناسازگاری‌های فردی و اجتماعی و تضاد و ناهماهنگی در فعالیت‌های انسانی در همه ابعاد و زمینه‌ها، عدم خدا باوری و عدم وحدت در عقیده است.

جهان بینی واحدی که شکل گرفته از توحید باشد، در بین مؤمنان و جامعه زمینه‌ساز ظهور، اتحادی مستحکم و خلل‌ناپذیر ایجاد نموده و تمام انسان‌ها را تحت پوشش و جهت صحیح قرار می‌دهد؛ چون اعتقاد به توحید و خدا باوری از مهم‌ترین آموزه‌های انبیا بوده و از مهم‌ترین و اساسی‌ترین قدم‌های تربیت اسلامی شمرده می‌شود و به همین جهت باید در جامعه زمینه‌ساز ظهور، رفتار اخلاقی‌ای که محصول جهان بینی واحد و برخوردار از توحید

باشد، شکل گیرد.

از همین رو بود که در دفاع مقدس با اینکه ایران از لحاظ تسلیحات نظامی در پایین‌ترین سطح ممکن بود، اما روزه‌روز در مقابل جنگ با کفر و طاغوت به پیروزی‌هایی دست می‌یافت و تمام جهانیان را به حیرت وامی‌داشت که چطور رزمندگان و گروه‌های نظامی که فاقد امکانات نظامی و حتی آموزش‌های نظامی بروز می‌باشند، این چنین روزه‌روز پیشرفت می‌نمایند. این امر در قدم اول محصول خداباوری و وحدت در عقیده‌ای بود که در بین رزمندگان شکل گرفته بود. و همچنین مقام معظم رهبری (حفظه الله) در تبیین حوادث انقلاب و بعد از آن، در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، می‌فرمایند: «اگر نبود قدرت عظیم ایمان و انگیزه‌ی این ملت و رهبری آسمانی و تأییدشده‌ی امام عظیم‌الشان ما، تاب آوردن در برابر آن همه خصومت و شقاوت و توطئه و خباثت، امکان‌پذیر نمیشد.» (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>)

امام علی علیه السلام می‌فرماید: «أَوَّلُ الدِّينِ مَعْرِفَةُ؛ اولین گام در دین داری، خداشناسی است.» (امامی / آشتیانی: ۲۲/۱۳۸۷)

سرچشمه تمام فضائل اخلاقی بشر، خداشناسی است و بالعکس، سرچشمه تمام ناپاکی‌ها و رذائل اخلاقی بشر، بی‌دینی و خداشناسی می‌باشد؛ از همین رو خداوند متعال در قرآن می‌فرماید:

«وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ؛ و همانا در هر امتی پیامبری فرستادیم که [اعلام کند:] خدا را بپرستید.» (نحل: ۳۶/۱۶)

اولین گام در تبلیغ هر پیامبری توصیه به خداشناسی و خداپرستی و توحید است. در نتیجه با توجه با آیات و روایات پیرامون این مسئله، جامعه و افراد زمینه‌ساز ظهور دینداری، خداشناسی و خداباوری از ویژگی‌های بارز آن‌ها می‌باشد؛ زیرا زمینه‌سازان ظهور زمانی وظیفه خود را به طور کامل ادا می‌نمایند که با اعتقاد و باور به خدا در تمام اعمال و رفتار آن‌ها نمایان باشد و رنگ خدایی داشته باشد؛ همان‌طور که رزمندگان و شهدای دفاع مقدس

هم با خدا باوری و اعتقاد کامل به توحید و اینکه «وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى: [ای پیامبر!] هنگامی که به سوی دشمنان تیر پرتاب کردی، تو پرتاب نکردی، بلکه خدا پرتاب کرد» (انفال ۷/۸) در مقابل دشمن ایستادگی می نمودند و اعتقاد داشتند که حتی تیری که از سوی دشمن به سمت آن‌ها می آید، بدون اذن خدا هیچ قابلیت ندارد و اگر هم سرنوشت آنان شهادت باشد در هر کجای عالم هم که باشند، قدرت جلوگیری و ایستادگی در مقابل فرمان الهی را نخواهند داشت و لذا با تقویت این باور و معرفت، همانگونه که جزو اهداف انقلاب اسلامی و بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله) در متن بیانات ایشان است، منجر به شکوفایی معنوی و زمینه سازی برای ظهور است. (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>)

از همین رو وقتی اسناد و منابع دفاع مقدس را بررسی می نماییم، دقیقاً به همین اعتقاد در بین رزمندگان و شهدا می رسیم.

شهید حاج قاسم سلیمانی در ابتدای وصیت نامه خود می نویسد:

«شهادت می دهم به اصول دین: اشهد أن لا اله الا الله و اشهد أن محمداً رسول الله و اشهد أن امیر المؤمنین علی بن ابی طالب و اولاده المعصومین اثنی عشر ائمتنا و معصومینا حجج الله: شهادت می دهم که قیامت حق است. قرآن حق است. بهشت و جهنم حق است. سؤال و جواب حق است. معاد، عدل، امامت، نبوت حق است.»

(www.soleimany-vasiatnameh.com/fa)

شهید سلیمانی که از رزمندگان دفاع مقدس و شهیدان آن زمان و این زمان است، این چنین این اعتقاد خود را در آخرین بیانات خود در وصیت نامه شان ابراز می نمایند. همین طور نقل قولی که از سردار شهید «حاج احمد متوسلیان» در ابتدای آزادسازی خرمشهر در بین رزمندگان در قالب سخنرانی ایراد شده بود:

«... یک وقت نگویید ما شکست شان دادیم، ما شهید شدیم، ما شهر را آزاد کردیم، این خدا بود که هدایتمان کرد. این خدا بود که خرمشهر را آزاد کرد.» (حیدری کاشانی، ۱۳۸۵:

هم چنین شهید «حسین خرازی» در سخنرانی خود بین رزمندگان قبل از عملیات والفجر

:۸

«... بدانید هرچه هست، از جانب خداست. به انسان‌های مؤمن اگر مصیبتی برسد، آن را از جانب خدا می‌دانند ... برای مؤمن زخم برداشتن در جنگ هیچ احساس درد و ناراحتی ندارد؛ چون این مصیبت از جانب خداست.» (حیدری کاشانی، ۱۳۸۵: ۲۴/۱)

این سخنان شهدا همه حاکی از شناخت عمیق و باور حقیقی به خداوند در بین آن‌ها بوده است و این اعتقاد آن‌ها به فرهنگی در جبهه تبدیل شده بود که تمام فضائل اخلاقی از جمله روحیه ایثار و ظلم‌ستیزی و شجاعت و ... در پرتو این اعتقاد آن‌ها ظهور و بروز می‌کرد و لذا با تبیین این باور که در فرهنگ دفاع مقدس متجلی شده بود می‌توان در جهت فرهنگ سازی و پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی برای نسل امروز، بیان کرد، که حاصل آن نهادینه شدن این باور در جامعه اسلامی امروزی است.

۲. ایثار و فداکاری

یکی دیگر از ویژگی‌های منتظران، که مقام معظم رهبری (حفظه الله) در زمره آثار و برکات انقلاب اسلامی در دفاع مقدس یادآور می‌شوند و در ضمن توصیه‌های خود در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>) می‌آورند، ایثار و فداکاری است. نهادینه شدن این روحیه در جامعه منتظر و زمینه‌ساز ظهور، موجب تغییر در حیطه رفتار آن‌ها خواهد شد و باعث حرکت کردن جامعه در مسیر ظهور و از بین رفتن موانع ظهور خواهد شد؛ همان‌طور که ما این روحیه را بین رزمندگان و حتی فرماندهان در دفاع مقدس شاهد بودیم؛ چراکه آنان خود را جزو منتظران ظهور امام مهدی عج می‌دانستند و اعتقاد داشتند که اگر می‌خواهند که در امر ظهور تعجیل صورت بگیرد و مشکلات و موانع برطرف گردد باید خود را متصف به صفات منتظران واقعی حضرت بگردانند.

اما ایثار با توجه به منابع دینی ما، از خودگذشتگی و مقدم داشتن دیگران بر خود است؛

همان طور که خداوند در قرآن به مسئله ایثار اشاره کرده و می فرماید:

«وَالَّذِينَ تَبَوَّأُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يَجْتَبُونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوَقِّ شَخَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ؛ و برای کسانی است که در این سرا (سرزمین مدینه) و در سرای ایمان پیش از مهاجران مسکن گزیدند و کسانی را که به سوی شان هجرت کنند دوست می دارند و در دل خود نیازی به آن چه به مهاجران داده شده، احساس نمی کنند و آن ها را بر خود مقدم می دارند، هر چند خود بسیار نیازمند باشند؛ کسانی که از بخل و حرص نفس خویش باز داشته شده اند، رستگاران اند.» (حشر: ۵۹/۹)

در قرآن کریم نیز آمده است:

«وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ؛ و [همواره] در راه نیکی و پرهیزگاری با هم تعاون کنید و [هرگز] در راه گناه و تعدی همکاری ننمایید.» (مائده: ۲/۵)

در تفسیر نمونه در ذیل آیه ۲ سوره مبارکه مائده آمده است: «آنچه در آیه فوق در زمینه تعاون آمده یک اصل کلی اسلامی است که سراسر مسائل اجتماعی و حقوقی و اخلاقی و سیاسی را در بر می گیرد. طبق این اصل، مسلمانان موظف اند در کارهای نیک تعاون و همکاری کنند؛ ولی همکاری در اهداف باطل و اعمال نادرست و ظلم و ستم، مطلقاً ممنوع است؛ هر چند مرتکب آن دوست نزدیک یا برادر انسان باشد ... جالب توجه اینکه بروتقوا هر دو در آیه فوق با هم ذکر شده اند که یکی جنبه اثباتی دارد و اشاره به اعمال مفید است و دیگری جنبه نفی دارد و اشاره به جلوگیری از اعمال خلاف می باشد و به این ترتیب، تعاون و همکاری باید هم در دعوت به نیکی ها و هم در مبارزه با بدی ها انجام گیرد.» (مکارم شیرازی، ۱۳۵۳: ۴/۲۵۳ و ۲۵۴)

جامعه منتظر که داعیه دار انتظار امام مهدی عجل الله تعالی فرجه هستند، هم روحیه تعاون و ایثار بر کار خوب، و هم روحیه مبارزه با بدی ها را هم دارند؛ هم چنین ما ظهور و بروز مصداقی این صفت و روحیه را ما در فرهنگ دفاع مقدس به خوبی شاهد بودیم؛ به گونه ای که زنان و مردان چه در پشت جبهه ها و چه در خط مقدم این روحیه را داشتند.

«تجلی و تظاهر این همدلی و هم‌گامی در جبهه را می‌شد در این امور مشاهده کرد: کمک کردن به نیروهای خط مقدم چه با طرح قبلی و چه بدون طرح و آمادگی؛ چنان که در عملیات والفجر ۸ و کربلای ۵ شاهد آن بودیم که نیروها را از عقبه تجهیز کردند و با شتاب به سوی گردان‌های درگیر فرستادند؛ همکاری و همدلی واحدها و گردان‌ها در رفع پاتک‌های دشمن؛ مانند: شرکت گردان تخریب در پدافند منطقه عملیاتی کربلای ۷ یا عقب‌بردن مجروحان لشکر ۲۷ از طریق اسکله لشکر ۲۵ کربلا به جهت سنگین بودن آتش روی اسکله در عملیات کربلای ۵؛ هم‌چنین ایجاد میدان‌های مین و پاک کردن آن‌ها و معبرزدن برای احداث جاده؛ زدن معبر گروهی یا فردی برای ایجاد سنگر کمین در میدان مین و اهداف دیگری که نمونه بارز آن در عملیات نصر ۷ و ارتفاعات دویازا دیده شد.

از زمینه‌های دیگر تعاون و همکاری، می‌توان از همکاری و هم‌فکری نیروهای خوش‌ذوق و خوش‌فکر هنگام بروز مشکلات خاص و خارق‌العاده مخصوصاً مسائل پدافندی نام برد؛ مواردی مانند: مأمور شدن گردان یا گردان‌های لشگری به لشکر دیگر برای تقویت نیروهای آن لشکر جهت آفند یا پدافند؛ از جمله مأمور شدن گردان مالک از لشکر حضرت رسول الله ﷺ به لشکر سیدالشهدا علیه السلام در عملیات خیبر و جزیره شمالی مجنون. (جمعی از نویسندگان، ۱۰۷۰۱: ۱/۸۱۲ و ۸۱۳)

از این رو نیز مقام معظم رهبری (حفظه‌الله) در توصیف این روحیه رزمندگان و شهدا می‌فرمایند:

«قدرت برگذشت، یک چیز عظیمی است که همه کس این قدرت را ندارند و بعضی هم کمی از آن را دارند. این کسانی که قدرت در آن‌ها به حدی می‌رسد که جان خودشان را حاضرند در راه خدا قربانی کنند؛ یعنی شهداء، این‌ها پرواز می‌کنند. یک جوان شانزده هفده ساله مجاهد فی سبیل‌الله در آن سال‌های استثنائی جنگ واقعاً یک برقی بود که در تاریخ زد و تمام شد و آن آثار عظیمی داشت. یک جوان می‌نشست یک وصیت می‌نوشت که وقتی من این وصیت‌نامه‌ها را می‌دیدم مثل اینکه یک عارف بزرگ آن را نوشته، گاهی که ما این کتاب‌ها و این نوشته‌های بزرگ عرفا را نگاه می‌کردیم رنگ و بوی

سخن این شهداء رنگ و بوی سخن آن عرفای واصل را داشت؛ در حالی که من یقین دارم این‌ها اسم آن کتاب‌ها را هم نشنیده‌اند و آن مطالب را از زبان هیچ‌کس نشنیدند؛ بلکه جوشش درون خود اوست و شکوفایی آن گل وجود بنی‌آدم و آن حقیقت انسانیت است که با ایثار تحقق پیدا می‌کند. من وقتی به این خاطرات نگاه می‌کردم، می‌دیدم از روزی که مثلاً از تهران رفته و شروع به نوشتن خاطرات کرده، اول یک آدم عادی است، منتها احساسات او را کشیده به طرف جبهه و از خاطره‌اش می‌شود فهمید ده، بیست روز به شب عملیات مانده ناگهان عوض شده و اصلاً در لحن کلام و نوشتن یک نوری و یک تپشی وجود دارد که این همان ایثار است؛ یعنی خودش را آماده کرده و دارد می‌رود جلو و می‌درخشد.» (امام خامنه‌ای، بیانات در جلسه نهم تفسیر سوره بقره، ۱۳۷۰/۸/۱، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17172>)

هم‌چنین در بیاناتی دیگر از ایشان در این زمینه آمده است:

«شهید در قبال خدا، گذشت و ایثار کرده است. ایثار، یعنی ندیدن و به حساب نیاوردن خود. این، اولین موضع‌گیری شهید است. اگر او خود را به حساب می‌آورد و در معرض نابودی و خطر قرار نمی‌داد، به این مقام نمی‌رسید. این جوانانی که در جبهه‌های جنگ، در گرمای خوزستان، در زیر آفتاب شصت و پنج درجه حرارت و یا در سرمای کردستان، بر روی کوه‌های پر از برف، رفتند و جان را فدا کردند، همه‌شان خانه داشتند، زندگی داشتند، پدر و مادر مهربان داشتند، بعضی همسر عزیز و نازنین داشتند، بعضی فرزندان و جگرگوشگان داشتند، آسایش داشتند، آرزو داشتند؛ اما همه را گذاشتند و رفتند.» (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار جمعی از خانواده‌های شهدا، ۱۳۷۶/۲/۱۷، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2838>)

اما با توجه به منابع دینی ما منتظرین واقعی و جامعه‌ای که متصف به ویژگی‌های منتظرین هستند، با روحیه ایثار و فداکاری زمینه ظهور امام زمان را هموارتر می‌نمایند، رزمندگان اسلام از صدر اسلام تا رزمندگان دفاع مقدس خود را ملزم به اتصاف به این روحیه‌ها می‌نمودند و به همین خاطر با عزمی راسخ در مقابل هر مانعی چه موانع درونی و چه بیرونی، می‌ایستادند.

هم چنین در دربیانات دیگر مقام معظم رهبری (حفظه الله) وارد شده است که می فرماید: «اگر کشوری مورد تهدید قرار گرفت، برای این که هدف سیلی ماجراجویانه آمریکا و استکبار قرار نگیرد، باید چه کار کند؟ یک راه بیشتر ندارد و آن این است که وضع خود را طوری سازماندهی کند که دشمن یقین کند یا احتمال زیاد بدهد که اگر وارد شد، پیروز بیرون نخواهد آمد. این تنها راه جلوگیری از حمله دشمن است. یعنی چه کار کند؟ وحدتش را حفظ کند؛ مردمش را راضی نگه دارد؛ وضع معیشت مردم را روبه راه کند و ارزش هایی را که موجب می شود مردم در مقابل متجاوز بایستند، تقویت کند. خرمشهر و فتح عملیات بیت المقدس و فتح عملیات فتح المبین و فاو و بقیه فتوحات بزرگ را رزمندگان ما به ضرب سلاح به دست نیاوردند. ما تا آخر جنگ از لحاظ سلاح، یک چندم عراق بودیم. به ضرب شهادت طلبی، فداکاری و مزد و عوض نخواستن از فداکاری به دست آوردند. این ها را باید در مردم تقویت کرد.» (امام خامنه ای، بیانات در دیدار اعضای ستاد بزرگداشت چهاردهمین سالگرد رحلت حضرت امام خمینی علیه السلام - <https://farsi.khamenei.ir/speech?nt=2 &year=1382,۱۳۸۲/۳/۳>,

در نتیجه اینکه شهدا و رزمندگان دفاع مقدس با توجه به تأثیرگذاری آموزه ها و مبانی مهدویت به این اعتقاد رسیده بودند و این ارزش برای آن ها تثبیت شده بود که منتظرین واقعی که باید زمینه ساز ظهور باشند، باید اهل تعاون و همکاری، ایثار و از خودگذشتگی باشند، نه به دنبال مصالح و منافع شخصی خویش تا شایستگی زمینه سازی برای ظهور را پیدا کنند، لذا مقام معظم رهبری (حفظه الله) در توصیه های خود در متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در ضمن معنویت و اخلاق، این صفت ایثار و فداکاری را متذکر می شوند و جزو اهداف این بیانیه، ترویج این صفت پسندیده در جامعه و نهادینه شدن آن را بیان می نمایند. (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲ - [https://farsi.khamenei.ir/message-](https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673) (content?id=41673

گفتار دوم: خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی های یاران امام مهدی علیه السلام
یکی دیگر از عواملی که در خودسازی فردی و اجتماعی موثر است، التزام به ویژگی های

یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه است. این ویژگی‌ها می‌توانند در حوزه اخلاق و تربیت، ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی و رفتارهای متناسب با آن را به وجود آورند و زمینه را برای ظهور مصلح جهانی آماده نمایند. این ویژگی‌ها را می‌توان از تحلیل و بررسی روایات مرتبط با ویژگی‌های عبادی، معنوی، اخلاقی و تربیتی یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه به دست آورد، خصوصیات چوین صبر و پایداری در راه حق و حق‌یاری، عبادت و معنویت، علم و بصیرت و آگاهی، اقتدار در راه صلابت در راه حق و... از این ویژگی‌ها می‌توان نتیجه گرفت که لازم است جامعه منتظر از نظر تربیت دینی به حدی از کمال برسد که ظرفیت و استعداد پرورش یارانی این چنین را در خود به وجود آورده باشد؛ زیرا با توجه به اینکه ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه امر غیبی و به تعبیر روایات اسلامی ناگهانی خواهد بود، پس لازم است جامعه دینی همواره آمادگی خود را در این زمینه حفظ نماید.

۱. صبر و پایداری

یکی از ویژگی‌های یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه، صبر و پایداری در راه حق و برای حق است. این امر هم به این علت است که صبر و پایداری آنان ناشی از یقین آن‌ها به ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه می‌باشد و همین یقین آن‌ها به ظهور موجب می‌گردد که صبر و استقامت در این راه برای آن‌ها دارای ارزشی والا باشد، به جهت رسیدن به هدفی والا یعنی همراهی ولی خدا و اشاعه حق در عالم و همین اعتقاد آن‌ها موجب می‌شود که در این راه متحمل سختی‌هایی هم چون ایستادگی و پایداری در مقابل دشمنان و مخالفان این راه، شوند؛ همان‌طور که خداوند در قرآن می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» ای کسانی که ایمان

آورده‌اید! (در برابر مشکلات) استقامت کنید! و در برابر دشمنان (نیز)، پایدار باشید و از

مرزهای خود، مراقبت کنید و از خدا بپرهیزید، شاید رستگار شوید! (آل عمران: ۲۰۰)

و هم چنین در روایتی از امام باقر ع در تفسیر این آیه شریفه آمده است:

«بر انجام واجبات صبر کنید و در مقابل دشمنان پایدار باشید و از امام منتظر عجل الله تعالی فرجه

دفاع کنید.» (ابن ابی زینب، ۱۳۹۷ق: ۱/۱۹۹)

و روایات دیگری از اهل بیت علیهم السلام که در تأیید همین مضمون است، در ذیل آیه شریفه آمده است.

همان طور که عیار وجودی انسان‌ها در سختی‌ها و ناملایمات مشخص می‌گردد و همان طور که هر قیامی نیاز به یارانی دارد که دارای استحکام باشند تا به عنوان ستون‌های این قیام باشند، یاران امام زمان علیه السلام انسان‌هایی خودساخته و مقاوم و صبور در مقابل حوادث و مشکلات عصر ظهور هستند. یاران امام مهدی علیه السلام هم در راه تحقق آرمان جهانی امام مهدی علیه السلام در مقابل مشکلات و سختی‌ها می‌ایستند و استقامت و صبر پیشه می‌کنند؛ از این رو نیز حضرت علی علیه السلام نیز در توصیف یاران امام مهدی علیه السلام در نهج البلاغه می‌فرماید:

«لَمْ يَمُنُّوا عَلَى اللَّهِ بِالصَّبْرِ وَلَمْ يَسْتَعِظُوا بِذَلِّ أَنْفُسِهِمْ فِي الْحَقِّ حَتَّى إِذَا وَافَقَ وَارِدُ الْقَضَاءِ انْقِطَاعَ مُدَّةِ الْبَلَاءِ حَمَلُوا بَصَائِرَهُمْ عَلَى أَسْيَافِهِمْ؛ {یاران مهدی گروهی هستند که} به خاطر صبر و بردباری در راه خدا، بر او منت نمی‌گذارند و از این که جان خود را تقدیم حضرت حق می‌کنند، به خود نمی‌بالند و تکبر نمی‌کنند...» (امامی، آشتیانی، ۱۳۸۷: ۳۱۶/۱)

اما شهدا و رزمندگان دفاع مقدس هم به جهت اینکه باوری عمیق به مبانی دینی و مهدویت داشتند، خود را ملزم می‌نمودند تا صفاتی هم چون صفات یاران حضرت مهدی علیه السلام را در خود نهادینه نمایند تا جزو مقدمه‌سازان ظهور باشند. به همین خاطر هم سختی‌ها و مشکلات دوران دفاع مقدس را تحمل می‌نمودند و صبر و استقامت از خود نشان می‌دادند تا در این راه سربلند و پیروز گردند، لذا با بررسی اسناد دفاع مقدس متوجه این امر می‌شویم، بدین جهت چند نمونه از این موارد را یادآور می‌شویم:

شهید مهدی باکری پاسدار را این‌گونه تعریف می‌کنند:

«پاسدار، یعنی کسی که کار کند و بجنگد؛ اما خسته نشود.» (بهزاد دانشگاه، ۱۳۸۲: ۱)

(۱۶۱)

همان‌گونه که در بیانات شهید باکری که در تعریف پاسدار بیان نمودند، یکی از

ویژگی‌های رزمنده پاسدار این خصیصه یعنی استقامت و خسته‌نشدن و صبرکردن در برابر ناملایمات جنگ بیان شده است که حاکی از وجود چنین ویژگی در فرد رزمنده است. اما ظهور و بروز این دو ویژگی صبر و استقامت را در نوع نبرد نابرابری که بین ایران و عراق رخ داد، می‌توان مشاهده نمود؛ نبردی که از لحاظ نظامی، کمیت و... کاملاً نابرابرانه بود، اما با صبر و استقامتی که شهدا و رزمندگان در دوران دفاع مقدس از خود نشان دادند، نهایتاً منجر به پیروزی حق بر باطل شد و این پیروزی هم مرهون اعتقاد به باورهای دینی آنان بود، لذا با نهادینه سازی این اوصاف در اجتماع، گام دوم انقلاب در جهت زمینه سازی ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه برداشته خواهد شد. اما مصادیقی از این نابرابری در اسناد دفاع مقدس ثبت و ضبط شده است:

پیرامون کمک‌های تسلیحاتی شوروی به عراق: «در نوامبر ۱۹۸۲، تعداد ۱۰۰۰ تا ۱۲۰۰ مستشار نظامی شوروی به عراق مراجعت کردند و ۴۰۰ تانک "تی ۵۵" و ۲۵۰ تانک "تی ۷۲" به عراق تحویل شد و مقدار زیادی موشک و تعدادی جنگنده‌های میگ ۲۵، شناسایی و هلی کوپترهای توپ دارد به عراق ارسال گردید. ارسال تانک‌های "تی ۷۲" به عراق، توان دفاعی عراق را برای مقابله به تهاجمات ایران به نحوی چشمگیر تقویت کرد، به گونه‌ای که برخی از ناظران، تجهیزات ارسالی به عراق را صرف‌نظر از ابعاد سیاسی آن، به لحاظ نظامی دارای اهمیت استراتژیکی ذکر کرده‌اند.» (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۶: ۷۴/۱)

هم‌چنین فرانسه هم جزو کشورهایی بود که در این امر دخیل بود: «فرانسه نخستین جنگنده بمب افکن میراژ را بلافاصله پس از آزادی گروگان‌های آمریکایی از ایران به عراق تحویل داد. دقیقاً ده روز پس از آنکه گروگان‌های آمریکایی ایران را تحریک کردند، چهار فروند میراژ فرانسوی، وارد قبرس شد و از آنجا توسط خلبانان عراقی به عراق منتقل گردید. پس از آن هم، به تدریج میراژهای فرانسوی در پی سفارش عراق به این کشور تحویل شد. هم‌چنین فرانسوی‌ها با تحویل موشک اندازهای "رولاند"، شبکه دفاع هوایی عراق را تقویت کردند،

هم چنین سیزده دستگاه موشک انداز متحرک، علاوه بر سکوه‌های ثابت به عراق تحویل شد.» (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۶: ۷۶/۱)

و اسناد دیگری که همگی حاکی از نابرابری این نبرد بودند؛ اما در نتیجه، عاملی که موجب شده بود با این عدم توازن در نبرد، رزمندگان پیروز گردند، التزام به این ویژگی از یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه یعنی "صبر و استقامت" بود.

۲. بصیرت و آگاهی

یکی از ویژگی‌های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه، بصیرت و آگاهی نسبت به اجزای مختلف دین در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و... است؛ زیرا که یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه، افرادی هستند که از درجه بالایی از بصیرت و آگاهی جمعی برخوردارند؛ اما آنچه که در بحث این نوشتار بیشتر نمود دارد، بصیرت سیاسی آن‌ها می‌باشد؛ زیرا بصیرت سیاسی آن‌ها از زمان و مکان و مسائل جهانی و منطقه‌ای، عنصر مهمی برای شناخت جبهه حق از باطل می‌باشد و این بصیرت فردی آنان یقیناً در جامعه تأثیرگذار خواهد بود و زمینه بصیرت عمومی را فراهم می‌آورد که در نتیجه موجب زمینه‌سازی در امر ظهور می‌گردد.

همان‌طور که در برخی روایات این ویژگی آنان را این‌گونه بیان می‌نماید:

«... كَالْمَصَابِيحِ كَأَنَّ قُلُوبَهُمُ الْقَنَادِيلُ: {یاران مهدی} همانند مشعل‌های فروزانی هستند که دل‌های آنان همانند قندیل‌هایی {نورانی} در سینه آنان آویخته شده است.» (محمدباقر مجلسی، ۱۴۰۳: ۳۰۷/۵۲)

دل‌های یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه علاوه بر اینکه نوری راهگشا دارند، به جامعه نیز نور می‌بخشند.

حضرت علی علیه السلام نیز در توصیف یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه می‌فرماید:

«... حَمَلُوا بِصَائِرِهِمْ عَلَى أَشْيَافِهِمْ وَ دَانُوا لِرَبِّهِمْ بِأَمْرِ وَعَظِهِمْ: آنان بصیرت‌ها و اندیشه‌های روشن و حساب شده خود را بر شمشیرهای خود حمل می‌کنند و طاعت پروردگارش را پذیرفتند به سبب فرمان و اعطای خود.» (محمدباقر مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۴۰۳)

اما با بررسی اسناد مکتوب و شفاهی دفاع مقدس به این امر پی می‌بریم که رزمندگان و شهدای دفاع مقدس از بصیرت بالایی برخوردار بودند و همین بصیرت و آگاهی بالای آن‌ها موجب شده بود که فتنه‌های داخلی و خارجی را به خوبی تشخیص داده و عکس‌العملی مناسب از خود نشان دهند؛ همان‌گونه که امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

«العالمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ اللَّوَابِسُ؛ کسی که به زمان خودش آگاهی داشته باشد،

شبهات به او هجوم نمی‌آورند.» (محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی، ۱۴۰۷ق: ۱/۲۷)

و این امر نیز ناشی از بینش صحیحی بود که از پابندی به دین و منابع دینی کسب نموده بودند و برای آنان دارای ارزش شده بود؛ بدین ترتیب بصیرت خود را با اعتقاد به مبانی مهدوی و التزام به ویژگی یاران امام زمان علیه السلام به منصفه ظهور گذاشتند.

هم‌چنین در وصیت‌نامه سردار شهید «مهدی زین‌الدین» آمده است: «... اگر امروز ما در صحنه‌های پیکار می‌رزمیم و اگر امروز ما پاسدار انقلابمان هستیم و اگر امروز پاسدار خون شهدا هستیم و اگر مشیت الهی بر این قرار گرفته که به دست شما رزمندگان و ملت ایران، اسلام در جهان پیاده شود و زمینه ظهور حضرت امام زمان علیه السلام فراهم گردد، به واسطه عشق، علاقه و محبت به امام حسین علیه السلام است. من تکلیف می‌کنم شما «رزمندگان» را به وظیفه عمل کردن و حسین‌وار زندگی کردن. در زمان غیبت کبری به کسی «منتظر» گفته می‌شود و کسی می‌تواند زندگی کند که منتظر باشد، منتظر شهادت، منتظر ظهور امام زمان علیه السلام. خداوند امروز از ما همت، اراده و شهادت‌طلبی می‌خواهد.»

(<https://hawzah.net/fa/goharenab/View/11651>)

با نگاه به وصیت‌نامه شهید زین‌الدین به این نکته پی می‌بریم که گفتار این شهید بیانگر پیوند مهدویت و عاشورا و اعتقاد به اینکه این مسیری که خودشان و رزمندگان ادامه می‌دهند، منتهی به ظهور امام زمان علیه السلام می‌گردد که این ناشی از بصیرت دینی این شهید بود.

شهید «محمد سنجری» نیز در وصیت نامه خود می نویسد:

«قدرت اسلام در حال نمایش است. ابرقدرت ها دست به دست یکدیگر داده تا اسلام را نابود کنند، زهی خیال باطل! اسلامی که چنین ملتی و چنان شجاعان و این گونه رهبری دارد و تنها یورش امام زمان عجل الله تعالی فرجه است، هیچ گاه شکست نخواهد داشت.» (یعقوب توکلی، ۱۳۸۲/۱:۳۳۱)

با اینکه وصیت نامه هر شخصی، آخرین جملات و مهم ترین کلمات او است، ملاحظه می شود که این شهید عزیز با تکیه بر مبانی مهدوی و بصیرتی سیاسی، آخرین جملات خود را به مسائل اسلام و پیروی از حق اختصاص می دهد.

هم چنین شهید «جواد جامی خراسانی» در وصیت نامه اش چنین آمده است:

«برادران و خواهران! امروز اسلام در لحظه خاصی از تاریخ قرار گرفته است. تمامی اسلام در مقابل تمامی کفر است و خداوند متعال حجتش را بر ما تمام کرده است. خون شهیدان، دیگر نقطه ابهام و تردیدی برای ما باقی نگذاشته است. اگر خدای ناکرده، در انجام مسئولیت هایمان که ادامه دادن راه شهدا، که حفظ اسلام و دادن آن به صاحب اصلی اش، امام زمان عجل الله تعالی فرجه است کوتاهی کنیم، در قیامت جلوی ما را خواهند گرفت.» (یعقوب توکلی، ۱۳۸۲/۱:۱۹۴)

تشخیص جبهه حق از باطل در زمانی که غبار فتنه ها همه فضا را آلوده نموده است، ممکن نمی باشد؛ مگر به وسیله بصیرتی است که منشأ آن دین و مبانی دینی باشد؛ همان طور که در روایتی که گذشت، اشاره شد که یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه صاحب بصیرتی هستند که هم راهنما و چراغ راه خود آنهاست و هم جامعه و افراد جامعه؛ از این روزهندگان و شهدای دفاع مقدس با تکیه و التزام به این مبانی صاحب بصیرتی شده بودند که در رویارویی جبهه حق و باطل، راه را گم نکرده و پیروی از جبهه حق می نمودند و این پیروی فقط در حیطه فردی آنها نبود، بلکه دیگران را نیز راهنمایی و راهگشایی می نمودند.

همین طور در احوالات «شهید بروجردی» پس از آزادسازی سنندج، نقل شده است که: «سری به زندانی های کومله، دمکرات و چریک فدایی می زد و به بحث های اعتقادی با آنان

می پرداخت.» (عباس اسماعیلی، ۱۳۷۶: ۱/۱۲۲)

این گونه رفتارهای شهدا (چه شهدای شاخص و چه شهدایی که هرچند در پیشگاه خداوند دارای اجر و قرب هستند اما نام آن ها کمتر مطرح می گردد) و رزمندگان از جمله شهید بروجردی اثبات کننده این مدعا است که فرهنگ دفاع مقدس کاملاً تأثیر پذیرفته از اعتقاد به مهدویت است؛ زیرا اعتقاد به دین و مبانی دینی به خصوص مهدویت موجب شده بود که آنان بصیرتی دینی در حوزه سیاست، اعتقادات و... به دست آورند و ظهور این اعتقادات و این ارزش ها در رفتار آن ها مشاهده گردد، لذا یکی از برکات بزرگ انقلاب اسلامی که مقام معظم رهبری (حفظه الله) در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مطرح می فرمایند: «ارتقاء شگفت آور بینش سیاسی آحاد مردم است.» (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>) که با شکل گیری و به ثمر نشستن انقلاب اسلامی، بذر باورها و مبانی دینی که در جانهای مردم وجود داشت، مجدد جوانه زد و بعد نیز به ثمر نشست.

۳. عبادت و معنویت

یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه له با توجه به اعتقادی که به امام و پیشوایشان دارند سعی می کنند باورها، ارزش ها و در نتیجه رفتار خود را منطبق با امام خود بگردانند و در زندگی فردی و اجتماعی خود، به امام خود اقتدا نمایند و موجبات رضایت ایشان را فراهم آورند و به تعبیر روایات، مایه زینت برای ایشان باشند، نه مایه سرافکنندگی؛ همان طور که در روایتی از امام صادق ع منقول است: «... كُونُوا لَنَا زِينًا وَلَا تَكُونُوا عَلَيْنَا شَيْنًا...»؛ ای گروه شیعیان، زینت ما باشید و سبب ننگ ما نشوید.» (محمد بن حسن حر عاملی، ۱۴۱۲ق: ۱۲/ ۱۹۳)

و به همین جهت که خود را منتسب به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه له می دانند، هم از امام خود تأثیر می پذیرند و هم بر دیگران تأثیر می گذارند. از همین رو بود که رزمندگان و شهدا در دوران دفاع مقدس سعی می نمودند تا خود را ملتزم به ویژگی های یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه له بنمایند. همان طور که در بیان ویژگی های یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه له بیان شده است:

«لَهُمْ فِي اللَّيْلِ أَصْوَاتٌ كَأَصْوَاتِ الثَّوَاكِلِ حُزْنًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، قُومًا بِاللَّيْلِ صُومًا بِالنَّهَارِ كَأَنَّمَا ذَاءُ بُهْمٍ ذَاءُ بٌ وَاحِدٌ؛ أَنَانِ دَرْدَلِ شَبِّ، نَالِهَائِي مِنْ خَشْيَةِ خَدَا دَارِنْدَ چُون نَالِه مَادَرَانِ دَاغِ پَسْرِدِيْدِه. آن‌ها شب‌زنده‌داران در دل شب و روزه‌داران در طول روز هستند گویی دأب و روش همه آنان یکی است.» (کامل سلیمان، ۱۴۲۷ق: ۱/۲۱۴)

امام صادق علیه السلام نیز یاران امام مهدی علیه السلام را این گونه توصیف می‌فرمایند:

«رَجَالٌ لَا يَنَامُونَ اللَّيْلَ، لَهُمْ دَوِيُّ فِي صَلَوَاتِهِمْ كَدَوِيِّ النَّحْلِ، يَبْتَئُونَ قِيَامًا عَلَى أَظْرَافِهِمْ؛ أَنَانِ مَرْدَانِي هَسْتَنْدَ كِه شَبِّهَا نَمِي خَوَابَنْدَ وَزَمَزَمَةُ نَمَازَشَانِ چُون نَغْمِه زَنْبُورَانِ از کندو به گوش می‌رسد. شب‌ها را با شب‌زنده‌داری سپری می‌کنند.» (محمدباقر مجلسی، ۱۴۰۳: ۵۲/۳۰۸)

شهادت و رزمندگان در طول دفاع مقدس نیز با الگوگیری و پیروی از حضرت مهدی علیه السلام و التزام به یارانشان، در طول دفاع مقدس عبادات و اعمال عبادی و توجه به معنویات برایشان ارزش زیادی پیدا کرده بود؛ به گونه‌ای که در بحبوحه نبرد هم در امور عبادی خود و تکالیف خود کوتاهی نمی‌کردند.

همان‌طور که «شهید همت» در وصف عبادت و تهجد شهید «محمد بروجردی» بیان

می‌کنند:

«حدافل تا آن جا که من با حاج آقا بودم، نماز شب و دعای کمیل شان ترک نمی‌شد، البته با حالت خاص خودش... این اواخر که شنیده بود وقت مناسب دعای کمیل نیمه شب است، دیگر دعای کمیل را در اوقات عادی اوایل شب نمی‌خواند و در نیمه‌های شب بلند می‌شد.» (عباس اسماعیلی، ۱۳۷۶: ۱/۲۵۸)

هم‌چنین شهید «سیدحسن محمدی‌کیا» در وصیت‌نامه خود این‌چنین توصیه

می‌کنند:

«مناجات سحرگاه و نماز شب را فراموش نکنید و در مناجات و راز و نیازتان با پروردگار،

دعا به رزمندگان را به خاطر داشته باشید و برای پیروزی رزمندگان و فرج امام زمان علیه السلام

دعا کنید.» (یعقوب توکلی، ۱۳۸۲: ۱/۴۱)

همان طور که اهتمام به عبادات یاران امام زمان علیه السلام در نماز و نماز شب خلاصه نمی شد، رزمندگان و شهدا نیز در طول دفاع مقدس عباداتشان خلاصه در نماز شب و نمازهای یومیه نمی شد بلکه جنبه های دیگر عبادی را هم مورد توجه قرار می دادند.

از این رو در احوالات فرمانده شهید «محمد بروجردی» نیز نقل شده است:

«شب عملیات بود. بچه ها داشتند خود را آماده می کردند. قرار بود در سه راهی کامیاران عملیات شود. در این حال و هوا، صدای تلاوت قرآن گریه های آشنایی توجه مرا به خود جلب کرد. در تاریکی به دنبال صدا گشتم. دیدم حاجی است، با خدای خودش خلوت کرده و در حالت عرفانی عجیبی به سرمی برد.» (عباس اسماعیلی، ۱۳۷۶: ۱۰۸/۱)

هم چنین در وصیت نامه شهید «سید مجتبی علمدار» نیز این گونه آمده است:

«به همه شما وصیت می کنم قرآن را بیشتر بخوانید. بیشتر قرآن را بشناسید، بیشتر عشق بورزید، بیشتر معرفت به قرآن داشته باشید و دردهایتان را با قرآن درمان کنید. سعی کنید قرآن انیس و مونس شما باشد، نه زینت دکورها و طاقچه های منزلتان. بهتر است قرآن را زینت قلبتان کنید.» (گروه فرهنگی هنری شهید ابراهیم هادی، ۱۳۹۱: ۲۲۲/۱)

بدینگونه وقتی بررسی می کنیم، می بینیم که رزمندگان و شهدا با اعتقاد به مهدویت و التزام به ویژگی های یاران امام زمان علیه السلام، فرهنگ عبادت و معنویت در عمق وجود آنها رسوخ نموده و بالتبع، موجب خودسازی آنها گردید و بدین جهت یکی از توصیه های مقام معظم رهبری علیه السلام در متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به معنویت و اخلاق پرداخته و آنرا جزو نیازهای جامعه امروز می دانند که باید در تمام شئون زندگی، گسترش پیدا کند و در نتیجه موجب برکات زیادی می گردد، همانگونه که این امر در دفاع مقدس بطور کامل ظهور و بروز نمود.

گفتار سوم: خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به نظارت دائمی امام علیه السلام بر اعمال

از جمله اعتقادات شیعیان، باور به عرضه شدن اعمال مردم به پیامبر و ائمه علیهم السلام در زمان های مختلف است و این مطلب در روایت های مختلفی ذکر گردیده و بدان تصریح شده

است.

در این زمینه امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «تمام اعمال مردم هر روز صبح به پیامبر صلی الله علیه و آله عرضه می‌شود، اعمال نیکان و بدان، بنابراین مراقب باشید و این مفهوم گفتار خداوند است که می‌فرماید: (خدا و پیامبرش و مؤمنان، اعمال شما را می‌بینند.) امام به این آیه اشاره نمود و سکوت کرد.» (محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی، ۱۴۰۷ق: ۲۱۹/۱)

در روایت دیگری از امام رضا علیه السلام نقل شده است: «شخصی به ایشان گفت برای من و خانواده‌ام دعا کنید، آن حضرت در پاسخ فرمودند: مگر من دعا نمی‌کنم؟ به خدا سوگند! اعمال شما هر شب و روز بر من عرضه می‌شود. آن شخص می‌گوید این سخن بر من گران آمد، امام متوجه شد و به من فرمودند: آیا کتاب خداوند عزوجل را نخوانده‌ای که می‌گوید: عمل کنید، خدا و پیامبرش و مؤمنان، عمل شما را می‌بینند. به خدا سوگند منظور از مؤمنان علی بن ابی طالب (و امامان دیگر از فرزندان او) می‌باشد.» (همان)

بنابراین، پذیرفتن عرضه شدن اعمال بر امام زمان علیه السلام می‌تواند یکی از عوامل مهم تهذیب نفس و خودسازی به شمار آید و اما اگر این امر به عنوان یک نگاه در جامعه منتظر حاکم شده و مورد توجه قرار گیرد و هم‌چنین به عنوان یک ارزش محسوب گردد، علاوه بر اینکه می‌تواند آثار مهمی داشته باشد، در تحول اخلاقی آن جامعه هم می‌تواند مؤثر واقع شود و موجب تقویت نظم اجتماعی در میان مردم گردد که به تبع آن، نظام اجتماعی تحکیم پیدا خواهد کرد. همان‌طور که در دفاع مقدس این اعتقاد و این نگاه در بین رزمندگان و شهدا دارای ارزش بسیار مهمی شده بود؛ به گونه‌ای که در رفتار فردی خود یا رفتار با رزمندگان دیگر و هم‌چنین در نوع مبارزه آن‌ها با دشمن، تأثیر بسزایی گذاشته بود و همین امر سبب شده بود که نظم اجتماعی‌ای که در فرهنگ دفاع مقدس حاکم شد بود، بسیار متأثر از این امر شود.

رزمندگان و شهدا در حیطه رفتار فردیشان، با اعتقاد به اینکه پیوسته در محضر امام خود هستند و امامشان نظاره‌گر رفتار آن‌هاست، بیش از پیش سعی می‌کردند رفتار خود را خالصانه انجام دهند.

همان طور که امام جواد علیه السلام در تفسیر این آیه شریفه ۱۴۸ سوره بقره به عبدالعظیم حسنی می‌فرمایند:

«فَإِذَا اجْتَمَعَتْ لَهُ هَذِهِ الْعِدَّةُ مِنْ أَهْلِ الْإِخْلَاصِ أَظْهَرَ اللَّهُ أَمْرَهُ؛ پس هرگاه جمع شوند برای او (مهدی علیه السلام) از اهل اخلاص، خدا امرش را ظاهر خواهد گرداند.» (محمد بن علی ابن بابویه، ۱۳۹۵: ۲/۳۷۸)

رزمندگان و شهدا به جهت همین احساس حضور و نظاره‌گر بودن دائمی امام سعی می‌نمودند اعمال و وظایف خود را به بهترین و خالصانه‌ترین وجه انجام دهند و دوست داشتند که خود را در زمره یاران ایشان قرار بدهند.

از همین رو در احوالات ثبت شده شهید «حسین نادری» بیان شده است:

«در جریان عملیات والفجره زخمی شد و خون از تمام بدنش جاری بود. یکی از رزمندگان می‌خواست از او عکسی بگیرد؛ اما او با روحیه بااخلاص خود از این کار جلوگیری می‌کرد و با همان حالت زخمی، سوار ماشین شد و خودش رانندگی کرد و به پشت جبهه حرکت کرد. همیشه توکلش به خدا بود و به خاطر شهادت و تجربه‌ای که داشت، همواره موفق بود. وقتی که رزمندگان می‌گفتند: دشمن، توپ و تانک و هواپیما دارد، می‌گفت: ما خدا، ائمه و صاحب‌الزمان داریم. ما صاحبی مافوق همه مسائل داریم.» (یعقوب توکلی، ۱۳۸۲: ۱/۶۵۸)

و همین اخلاصی که ناشی از اعتقاد به در محضر خدا بودن و در محضر ولی خدا بودن بود، سبب گشته بود که رزمندگان و شهدا مصداق این کلام امام سجاد علیه السلام بشوند که در توصیف یاران حضرت مهدی علیه السلام می‌فرمایند: «... أَوْلِيكَ الْمُخْلِصُونَ حَقًّا» (محمد بن علی ابن بابویه، ۱۳۹۵: ۲/۳۲۰)

هم چنین در وصیت‌نامه شهید «رحیم ترکان» نیز در این زمینه آمده است:

«... [ایشان می‌گویند] هرکاری می‌کنید فقط برای رضای خدا باشد. اخلاص در عمل

پیشه کنید....» (<https://hawzah.net/fa/Article/View/94856>)

اما این باور و این ارزش هم علاوه بر رفتار فردی بر روابط بین رزمندگان هم تأثیرگذار بود؛

به گونه‌ای که درجه و رتبه در بین آن‌ها معنا نداشت؛ زیرا آن‌ها خود را سرباز امام زمان عجل الله تعالی فرجه له دانسته و خود را در محضر امام می‌دیدند و فرمانده حقیقی را امام زمان عجل الله تعالی فرجه له می‌دانستند.

از همین رو در سخنرانی شهید باکری، قبل از عملیات بدر این‌طور بیان شده است:

«اگر فرمانده شما شهید شد، نگویید فرمانده نداریم و نجنگید که این وسوسه شیطان

است، فرمانده اصلی ما خدا و امام زمان عجل الله تعالی فرجه له است، اصل آن‌ها هستند و ما موقت

هستیم.» (سید حسن منتظرین، ۱۳۹۱: ۴۰۱/۱)

همچنین شهید «علی اکبر حاجی پور» قبل از عملیات والفجر ۴ در صحبتی که با

رزمندگان داشتند، این‌طور نقل شده است:

«اگر احیاناً در عملیات، فرماندهان شما مجروح یا شهید شدند، از دشمن لحظه‌ای غافل

نباشید و اندکی هراس به دل راه ندهید، چون فرمانده واقعی شما امام زمان عجل الله تعالی فرجه له

است.» (عین الله کاوندی، ۱۳۸۴: ۱/۱۲۴)

و در احوالات «شهید برونسی» بعد از پیروزی در عملیاتی که توانسته بودند تانک‌های

(تی ۷۲) زیادی را منهدم کرده و موجب تعجب فرماندهان و ... شوند و در پاسخ به سؤالات

آن‌ها و خبرنگاران این‌طور بیان می‌کنند:

«[بیان علت پیروزی با کمترین تلفات] بروید از بسیجی‌ها و فرمانده اصلی آن‌ها، امام

زمان عجل الله تعالی فرجه له سوال کنید.» (سعید عاکف، ۱۳۸۷: ۱/۱۲۳)

تمام مستنداتی که در این زمینه در آرشیو دفاع مقدس ثبت و ضبط گردیده است حاکی

از این است که اعتقاد به حاضر بودن در محضر امام و شاهد بودن امام، اعمال آن‌ها را به

صورت باوری عمیق در وجود آن‌ها نهادینه کرده و به ارزشی والاتبديل شده بود.

حتی این باور و ارزش سبب شده بود که در کیفیت مبارزه و نبرد آن‌ها با دشمن هم

تأثیرگذار باشد؛ همان‌گونه که در زیارت "آل یس" بیان شده است: «... بریئ من عدوِّک»؛ زیرا

آن‌ها دشمنان مقابل‌شان را دشمنان اسلام و دشمنان امامشان می‌دانستند؛ به همین خاطر از

آنان برائت می‌جستند و با تمام توان خود در مقابل آنان ایستادگی می‌نمودند. (همان‌طور که در

مباحث پیشین در بحث استقامت بدان اشاره گردید)

لذا در جهت پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب اسلامی، همانگونه که باور به مهدویت در فرهنگ دفاع مقدس اثر گذار بوده است و موجب برکات زیادی گشته است، باید این باور ها نیز در جامعه امروزی تقویت گردد تا جامعه امروزی نیز شاهد برکات آن بوده و در نهایت موجب زمینه سازی ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه گردد.

نتیجه :

اندیشه مهدویت در فرهنگ اسلامی از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و در حیطه‌های فردی و اجتماعی آثار و پیامدهای ارزشی بسیاری داشته است که در پویایی و توانمندی فرهنگ دفاع مقدس و در پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، نیز نقش مهمی را ایفا نموده است و کارکرد های ارزشی در این حوزه، یکی از ارزشمندترین کارکردهای این اندیشه به حساب می‌آید. از مهم‌ترین کارکردهای ارزشی اندیشه مهدویت در ساحت ارتقاء و پیشرفت فرهنگ دفاع مقدس و پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی عبارتند از:

الف) خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی‌های منتظران؛ معرفت و شناخت خدا و ایثار و فداکاری (ب) خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به ویژگی‌های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه؛ صبر و پایداری، بصیرت و آگاهی و عبادت و معنویت (ج) خودسازی فردی و اجتماعی از راه التزام به نظارت دائمی امام عجل الله تعالی فرجه بر اعمال.

منابع:

۱. قرآن کریم، ترجمه مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۳ش: دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، قم.
۲. ابن ابی زینب، محمد بن ابراهیم، الغیبه للنعمانی، چاپ اول، نشر صدوق، تهران: ۱۳۹۷ق.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی، کمال الدین و تمام النعمه، نشر الاسلامیه. تهران، ۱۳۹۵ش.
۴. اسماعیلی، عباس، مسیح کردستان، انتشارات لشکر ۱۷ علی بن ابیطالب علیه السلام، قم ۱۳۷۶ش.
۵. امامی، محمد جعفر / آشتیانی، محمدرضا، نهج البلاغه با ترجمه فارسی روان، چاپ پنجم، انتشارات امام علی بن ابی طالب علیه السلام، قم، ۱۳۸۷ش.
۶. بیرو، آلن؛ فرهنگ علوم اجتماعی؛ ترجمه باقر ساروخانی؛ چ ۳، نشر کیهان، تهران: ۱۳۷۵.
۷. توکلی، یعقوب، فرهنگ نامه جاودانه های تاریخ، نشر شاهد، تهران، ۱۳۸۲ش.
۸. جمعی از نویسندگان، دانشنامه دفاع مقدس و انقلاب اسلامی، پایگاه تخصصی عاشورا، جلد اول، شماره دیجیتالی: ۱۰۷۰۱.
۹. چلبی، مسعود؛ جامعه شناسی نظم؛ چ ۲، نشر نی، تهران: ۱۳۸۲ش.
۱۰. حر عاملی، محمد بن حسن، تفصیل وسائل الشیعة إلى تحصیل مسائل الشریعة، جلد ۱۲، مؤسسه آل البيت علیهم السلام لإحياء التراث، قم: ۱۴۱۲ق.
۱۱. حیدری کاشانی، محمد باقر، نسل طوفان، چاپ اول، زلال کوثر، قم ۱۳۸۵ش.
۱۲. دانشگر، بهزاد، خدمت از ماست، چاپ اول، بوستان فدک، اصفهان، ۱۳۸۲ش.
۱۳. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۳ش.
۱۴. رهنمایی، احمد؛ درآمدی بر مبانی ارزش ها؛ چ ۲، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، قم: ۱۳۸۵.
۱۵. سلیمان، کامل، يوم الخلاص في ظل القائم المهدي علیه السلام، الطبعة: اولی، مؤسسه دارالمجتبی للمطبوعات، قم ۱۴۲۷ق.
۱۶. عاکف، سعید، خاک های نرم کوشک، چاپ شصت و هفتم: نشر مولف، مشهد ۱۳۸۷ش.
۱۷. کاوندی، عین الله، بی کرانه ها، چاپ اول: سبط النبی علیه السلام، قم، ۱۳۸۴ش.
۱۸. کاوه، محمد؛ آسیب شناسی بیماری های اجتماعی؛ چ ۱، جامعه شناسان، تهران: ۱۳۹۱.
۱۹. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، الکافی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۴۰۷ق.

۲۰. گروه فرهنگی شهید ابراهیم هادی، مصطفی، چاپ اول، نشر امینیان، تهران، ۱۳۹۱ ش.
۲۱. گلابی، سیاوش؛ اصول و مبانی جامعه‌شناسی؛ ج ۳، فردوس و مجید، تهران: ۱۳۷۲.
۲۲. گی‌روشه؛ مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی عمومی؛ ترجمه هما زنجانی‌زاده؛ ج ۵، انتشارات سمت، تهران: ۱۳۸۹.
۲۳. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۳ ق.
۲۴. محمود، ملکی راد، کارکردهای اجتماعی اعتقاد به مهدویت، چاپ اول، نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم ۱۳۹۷ ش.
۲۵. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، آغاز تا پایان، چاپ اول، ستاد مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، تهران، ۱۳۸۶ ش.
۲۶. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، جلد چهارم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳ طهران: ش.
۲۷. مکارم شیرازی، ناصر، حکومت جهانی امام مهدی، چ ۴ نسل جوان، قم: ۱۳۸۶ ش.
۲۸. منتظرین، سید حسن، هنراهل بیت (علیهم‌السلام)، نشر سهروردی، تهران ۱۳۹۱ ش.
۲۹. بنیاد حفظ و نشر آثار شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی، سایت: www.soleimany.ir
۳۰. پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری: khamenei.ir
۳۱. پایگاه اطلاع رسانی حوزه، سایت: www.hawzeh.net